

SMITTLÄGET I SVERIGE

FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

*Kapitelutdrag:
Psittakos (papegojsjuka)*

SMITTLÄGET I SVERIGE FÖR DJURSJUKDOMAR OCH ZONOSER 2023

ISSN 1654-7098

SVA:s rapportserie 104

SVAESS2024.0001.sv.v20240703

Redaktör: Karl Ståhl

Avdelningen för epidemiologi, sjukdomsövervakning och riskvärdering
Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), 751 89 Uppsala

Författare: Märit Andersson, Gustav Averhed, Charlotte Axén, Anna Bonnevie, Ulrika Bratteby Trolte, Erika Chenais, Mariann Dahlquist, Rikard Dryselius, Helena Eriksson, Linda Ernholm, Charlotta Fasth, Malin Grant, Gittan Gröndahl, Sofia Gunnarsson, Gunilla Hallgren, Anette Hansen, Marika Hjertqvist, Mia Holmberg, Cecilia Hultén, Hampus Hällbom, Georgina Isak, Karoline Jakobsson, Tomas Jinnerot, Jerker Jonsson, Madeleine Kais, Ulrika König, Emelie Larsdotter, Neus Latorre-Margalef, Johanna Lindahl, Mats Lindblad, Anna Lundén, Anna Nilsson, Oskar Nilsson, Maria Nöremark, Karin Olofsson-Sannö, Anna Omazic, Ylva Persson, Emelie Pettersson, Ivana Rodriguez Ewerlöf, Thomas Rosendal, Tove Samuelsson Hagey, Caroline Schönning, Marie Sjölund, Hedvig Stenberg, Karl Ståhl, Lena Sundqvist, Robert Söderlund, Magnus Thelander, Henrik Uhlhorn, Anders Wallensten, Stefan Widgren, Camilla Wikström, Ulrika Windahl, Beth Young, Nabil Yousef, Siamak Zohari, Erik Ågren, Estelle Ågren

Typsättning: Wiktor Gustafsson

Omslag: Vildsvinskranium hittat i samband med kadaversök i Västmanland under utbrottet av afrikansk svinpest. Foto: Andreas Norin/Pantheon. Formgivning: Rodrigo Ferrada Stoeherl.

Upphovsrätt för kartdata: Eurostat, Statistiska centralbyrån och Lantmäteriet för administrativa och geografiska gränser i kartor.

Riktlinjer för rapportering: Riktlinjer för rapportering introducerades 2018 för de kapitel som berör sjukdomar som enbart drabbar djur. Riktlinjerna bygger på erfarenheter från flera EU-projekt, och har validerats av en grupp internationella experter inom djurhälsoövervakning. Målet är att vidareutveckla dessa riktlinjer i global samverkan, och de har därför gjorts tillgängliga som en wiki på samarbetsplattformen GitHub (<https://github.com/SVA-SE/AHSURED/wiki>). Välkommen att bidra!

Layout: Produktionen av denna rapport sker fortsatt primärt genom en rad verktyg med öppen källkod. Metoden möjliggör att textunderlaget kan redigeras oberoende av mallen för rapportens grafiska utformning, vilken kan modifieras och återanvändas till framtida rapporter. Mer specifikt skrivs kapitel, tabeller och figurtexter i Microsoft Word och konverteras sedan till typsättningsspråket LaTeX och vidare till PDF med hjälp av ett eget paket skrivet i det statistiska programmeringsspråket R. Paketet använder dokumentkonverterarmjukvaran pandoc tillsammans med ett filter skrivet i språket lua. De flesta figurer och kartor produceras i R och LaTeX-biblioteket pgfplots. I och med att rapportens huvudspråk från och med i år är svenska har utvecklingen för 2023 års rapport fokuserat på att anpassa hela processen till att fungera med olika språk. Processen för att generera rapporten har utvecklats av Thomas Rosendal, Wiktor Gustafsson och Stefan Widgren.

Tryck: Ljungbergs Tryckeri AB

© 2024 SVA. Den här publikationen är öppet licensierad via CC BY 4.0. Du får fritt använda materialet med hänvisning till källan om inte annat anges. Användning av foton och annat material som ej ägs av SVA kräver tillstånd direkt från upphovsrättsinnehavaren. Läs mer på <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Förslag till citering: Smittläget i Sverige för djursjukdomar och zoonoser 2023, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Uppsala. SVA:s rapportserie 104. ISSN 1654-7098

Denna rapport kan komma att uppdateras eller korrigeras efter tryck. Den senaste versionen finns alltid tillgänglig på www.sva.se.

Psittakos (papegojsjuka)

BAKGRUND

Psittakos (ornitos, papegojsjuka) orsakas av den intracellulära bakterien *Chlamydia psittaci*. År 1879 beskrevs psittakos för första gången hos människor när ett utbrott av lunginflammation i samband med exponering för tropiska sällskapsfåglar diagnostiserades bland schweiziska patienter. Bakterien identifierades på 1930-talet. Sedan dess har utbrott beskrivits över hela världen.

Fåglar utgör den viktigaste reservoaren för *C. psittaci* och smittämnet utsöndras i träck och nässekret. Fåglar kan bära på smittämnet och utsöndra det periodvis i årtal utan att uppvisa några kliniska symtom. Människor blir infekterade främst genom inandning av förorenat damm eller genom kontakt med smittade fåglar. Mellan fåglar överförs smittan framför allt via direktkontakt eller kontaminerat material. *C. psittaci* kan finnas kvar i torr avföring i flera månader.

I vissa länder har infektioner orsakade av *C. psittaci* beskrivits hos däggdjur såsom nötkreatur, får och hästar.

Att utrota psittakos hos djur är mycket svårt, eftersom smittämnet finns hos både tama och vilda fåglar.

SJUKDOM

Djur

Fåglar utvecklar vanligtvis kliniska symtom när de är stressade eller när deras immunsystem är nedsatt. Kliniska symtom hos fåglar varierar från en asymtomatisk infektion till konjunktivit, nysningar, lunginflammation och spridd infektion. Vuxna fåglar återhämtar sig vanligtvis från

infektionen, men dödligheten kan uppgå till 90 % bland unga fåglar.

Människor

Hos människor är symtomen ofta feber, huvudvärk, hudutslag, muskelvärk, frossa och övre- eller nedre luftvägsinfektion. Sjukdomen är vanligtvis lindrig eller måttlig, men kan vara allvarlig, särskilt hos äldre personer. De flesta fallen hos människor anses vara sporadiska, och många milda infektioner diagnostiseras sannolikt inte. Inkubationstiden är vanligtvis cirka 10 dagar men kan variera från 1 till 4 veckor.

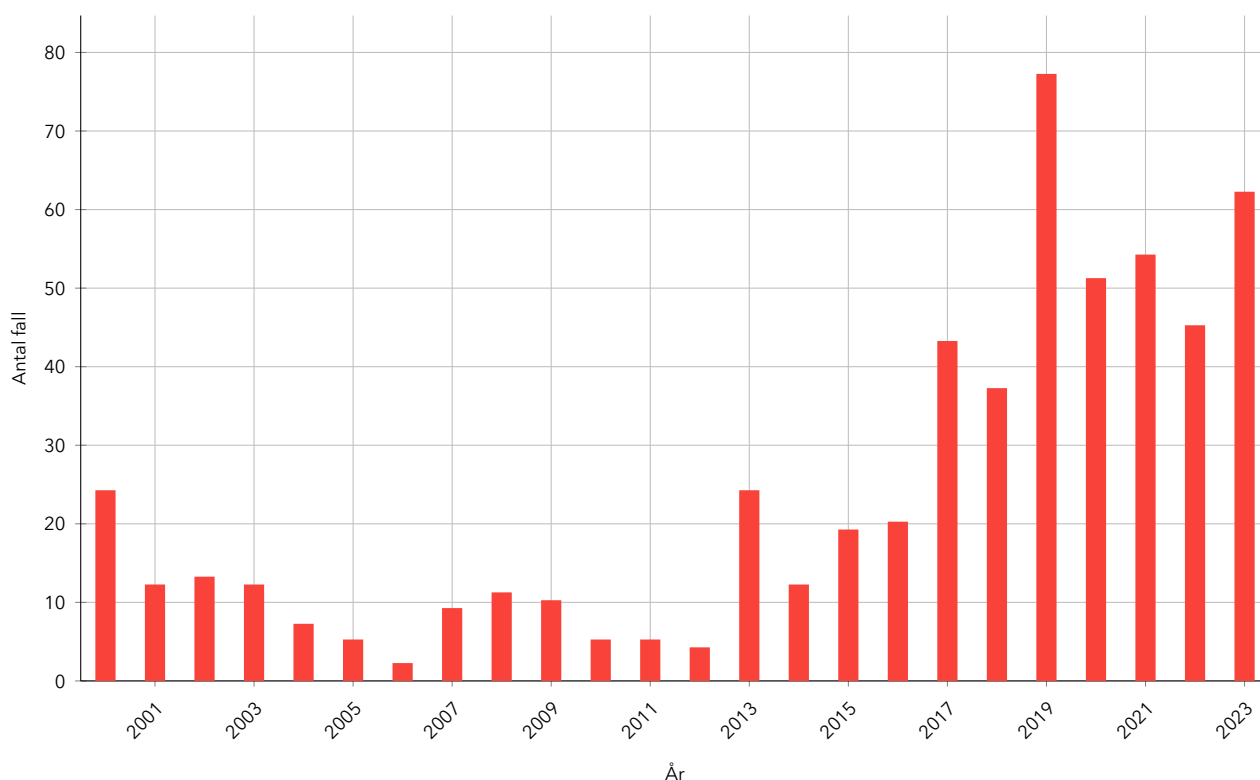
LAGSTIFTNING

Djur

Psittakos är anmälningspliktig hos fåglar enligt SJVFS 2021:10.

Människor

Psittakos hos människa har varit en anmälningspliktig sjukdom sedan 1969 enligt smittskyddslagen (SFS 2004:168 med ändringar i SFS 2022:217).

Figur 33: Antal anmälda fall av psittakos hos människa i Sverige 2000–2023.

ÖVERVAKNING

Djur

Övervakningen av djur är passiv. Anmälan grundar sig på påvisande av smittämnet. På Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) utförs sedan 2020 detektion med Realtids-PCR.

Människor

Övervakningen bygger på att sjukdomen diagnosticeras av behandlande läkare eller genom laboratediagnostik. Identifierade fall ska rapporteras till smittskyddsläkaren i regionen och till Folkhälsomyndigheten för att möjliggöra ytterligare analyser och lämpliga interventionsåtgärder.

RESULTAT

Djur

Under 2023 undersöktes 15 fåglar, varav två vilda, för *C. psittaci* vid SVA. Alla prover var negativa.

Människor

Under 2023 rapporterades 62 fall av psittakos, vilket är något fler fall jämfört med 2022 (figur 33). Medianåldern var 71 år (spridning 31–88 år) och 76 procent av fallen var män (n=47). Majoriteten av fallen (87 procent) var 50 år eller äldre. Merparten fall (n=57) hade smittats i Sverige, medan tre uppgavs ha smittats i södra Europa och två fall saknade uppgifter om smittland. Psittakos rapporterades från 13 av landets 21 regioner. Flest fall rapporterades från Västra Götalandsregionen (n=14), följt av region Stockholm (n=11) och Kalmar (n=9). För 26 av fallen nämndes någon form av kontakt med fåglar eller fågelträck som trolig smittkälla. Psittakos uppvisar ett tydligt säsongsbetonat mönster och huvuddelen av fallen rapporterades, liksom flertalet tidigare år, under vintermånaderna.

DISKUSSION

Under de senaste sju åren har det skett en markant ökning av antalet anmälda fall av psittakos hos människor. En delförklaring kan vara de nyligen införda PCR-panelerna för diagnostik av luftvägsinfektioner där *C. psittaci* ingår. Utan en sådan metod krävs en tydlig misstanke från läkaren som kräver medvetenhet om sjukdomen. Under 2019 visade en pilotenkätstudie riktad till kliniska mikrobiologiska

laboratorier över hela Sverige en tydlig regional överlappning mellan ett större antal anmälda fall och användning av PCR-paneler som inkluderar *C. psittaci*.

I Sverige, liksom i många andra länder, anses psittakos hos människa vara underdiagnostiserad och därmed underrapporterad. I publicerade rapporter om psittakos från andra länder har smittkällan oftast förknippats med fjäderfä, särskilt kalkoner, eller sällskapsfåglar. I Sverige anses kontakt med avföring från vilda fåglar, till exempel vid rengöring av fågelmatare, vara en stor smittkälla. Exponering för smittade sällskapsfåglar och olika arter av fjäderfä kan också leda till infektion.

C. psittaci har påträffats hos en mängd olika vilda fågelarter, framför allt hos sjöfåglar, duvor och mesar. För närvarande är kunskapen om epidemiologin för *C. psittaci* hos tama och vilda fåglar i Sverige knapphändig. I en inventering som genomfördes 2019 av vilda trädgårdsfåglar, som samlats in under en tioårsperiod, påvisades *C. psittaci* hos 2,2 % av de testade fåglarna. Hittills har ingen undersökning gjorts av hobbyfjäderfän.

REFERENSER

Rehn M, Ringberg H, Runehagen A, Herrmann B, Olsen B, Petersson AC, Hjertqvist M, Kühlmann-Berenzon S, Wallensten A (2013) Unusual increase of psittacosis in southern Sweden linked to wild bird exposure, January to April 2013. *Euro Surveill* 18:20478.

Blomqvist M, Christerson L, Waldenström J, Herrmann B, Olsen B (2012) *Chlamydia psittaci* in Swedish wetland birds: a risk to zoonotic infection? *Avian Dis* 56:737–40.

Blomqvist M, Christerson L, Waldenström J, Lindberg P, Helander B, Gunnarsson G, Herrmann B, Olsen B (2012) *Chlamydia psittaci* in birds of prey, Sweden. *Infect Ecol Epidemiol* 2:10.3402/iee.v2i0.8435.

Chereau F, Rehn M, Pini A, Kühlmann-Berenzon S, Ydring E, Ringberg H, Runehagen A, Ockborn G, Dotevall L, Wallensten A (2018). Wild and domestic bird faeces likely source of psittacosis transmission – a case-control study in Sweden, 2014–2016. *Zoonoses Public Health* 65(7):790–797. doi: 10.1111/zph.12492.